

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

MESAJUL DE ANUL NOU

adresat întregului nostru popor, la posturile de radio
și televiziune de
PREȘEDINTELE NICOLAE CEAUȘESCU

În anul 1987 poporul român a obținut, sub conducerea partidului nostru comunist, importante realizări în dezvoltarea economico-socială, a parcurs, în condiții internaționale grele, o nouă etapă pe drumul ridicării patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație. A avut loc o creștere importantă a producției industriale, agricole, în toate domeniile de activitate. Am realizat, de asemenea, un volum important de investiții. S-au dat în folosință noi capacități de producție și așezăminte social-culturale. S-au obținut realizări importante în știință, învățământ, în activitatea culturală — factori importanți în progresul multilateral al patriei noastre.

Conferința Națională a partidului a analizat stadiul actual al dezvoltării societății socialiste românești și a elaborat un amplu și mare program de muncă și luptă în vederea împlinirii neabătute a hotărârilor Congresului al XIII-lea al partidului, a Programului de față și a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

De asemenea, în acest an, la 30 decembrie, am aniversat împlinirea a 40 de ani de la înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii, care a marcat lichidarea orînduirii burghezo-moșierești, a dominației imperialiste și trecerea la făurirea orînduirii socialiste în România.

Mărețele realizări obținute de poporul român în anii construcției socialiste — deci și în primii 2 ani din cel de-al 8-lea cincinal — demonstrează cu putere faptul, a realităților, justetea politicii partidului nostru comunist, care își îndeplinește cu cinste rolul de forță conducătoare a întregii națiuni pe calea edificării celei mai drepte societăți, a socialismului și comunismului.

Încheiem anul 1987 cu importante realizări, dar și cu o serie de neîmpliniri. Mai multe unități economico-sociale au rămas datoare față de acest an, avînd multe nerealizări.

Pe ansamblu, putem să privim cu satisfacție și mîndrie la tot ce am realizat, inclusiv realizările din ultimii doi ani.

Pentru toate aceste remarcabile împliniri, acum, cînd încheiem anul 1987 cu importante realizări, în numele conducerii de partid și de stat, al meu personal, adresez eroicele noastre clase muncitoare, minunatele țărâni și intelectualități, întregului nostru popor de 23 de milioane, cele mai calde felicitări și urări de noi și tot mai mari împliniri în muncă și viață, în înaintarea patriei noastre spre culmile tot mai înalte de progres și civilizație, spre visul de aur al omenirii, spre comunism.

Întărim în noul an 1988 cu planuri și programe clare pentru activitatea viitorului an și a întregului plan cincinal 1986—1990 și, în perspectivă, pînă în anul 2000.

Conferința Națională a partidului, organismele democrației muncitorești-revoluționare și Marea Adunare Națională au aprobat planurile și programele de activitate pentru anul 1988, au stabilit măsurile necesare în vederea lichidării lipsurilor care s-au manifestat în acest an, îmbunătățirii activității în toate domeniile și trecerii cu hotărîre la împlinirea neabătută, încă din prima zi a noului an, a obiectivelor de dezvoltare economico-socială a patriei noastre.

Sînt bine cunoscute de toți oamenii muncii, de întregul popor obiectivele noului an. Acum, hotărîtor este să trecem cu fermitate la buna organizare a activității în toate sectoarele, să perfecționăm conducerea și să acționăm cu cea mai înaltă răspundere revoluționară, să întărim ordinea, disciplina, să facem astfel ca fiecare, la locul său de muncă, să facă totul pentru împlinirea neabătută a tuturor planurilor și programelor care asigură dezvoltarea generală a patriei, ridicarea nivelului de trai material și spiritual al întregii națiuni — țelul suprem al politicii partidului, esența societății socialiste multilateral dezvoltate.

Trebuie să punem pe primul plan realizarea în cele mai bune condiții a prevederilor planului privind energia electrică, dezvoltarea bazei de materii prime, încadrarea strictă în normele de consum energetice și materiale, recuperarea și re folosirea materialelor, subansamblelor și pieselor, să acționăm și mai ferm pentru reducerea consumurilor, a cheltuielilor materiale, pentru creșterea tot mai puternică a eficienței economice, a productivității muncii.

O atenție deosebită va trebui să se acorde împlinirii programelor de organizare și moderni-

zare, de normare economico-financiară, de aplicare în toate domeniile a autoconducerii, auto-gestiunii și autofinanțării. Să acționăm cu și mai multă hotărîre în vederea îmbunătățirii activității cercetării științifice, învățămîntului, a aplicării în producție a noilor rezultate și a cuceririi ale științei și tehnicii moderne, să ridicăm necontenit calitatea și nivelul tehnic ale producției.

Va trebui să acordăm o atenție deosebită dezvoltării relațiilor internaționale, cooperării și specializării în producție, realizării producției și a exportului.

Înfăptuirea hotărîrilor Conferinței Naționale, a programelor și legilor adoptate de organismele democratice și de Marea Adunare Națională impune creșterea și mai puternică a rolului conducător al partidului în toate domeniile de activitate, intensificarea muncii politico-educative, de ridicare continuă a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al noii orînduirii sociale.

Trebuie să perfecționăm și să asigurăm funcționarea în cele mai bune condiții a organismelor democrației noastre muncitorești-revoluționare, pornind totdeauna de la faptul că socialismul îl construim cu poporul și pentru popor, că numai pe baza celei mai largi democrații muncitorești-revoluționare se poate asigura făurirea cu succes a noii orînduirii, a socialismului și comunismului.

În anul 1987 au avut loc evenimente de importanță deosebită în viața internațională. A continuat cursa înarmărilor. S-au menținut și chiar s-au agravat o serie de conflicte. Au avut loc acțiuni de amestec brutal în treburile interne ale diferitelor state.

Situația economică mondială continuă să fie deosebit de gravă. S-a agravat situația țărilor în curs de dezvoltare ca urmare a politicii monopolurilor și capitalului financiar internațional de dominație și asuprire. Asistăm la dezvoltarea unor noi forme de dominație colonialistă, de asuprire a altor popoare.

În același timp, trebuie să subliniem că în anul pe care îl încheiem s-au intensificat acțiunile forțelor antiimperialiste, democratice, realiste, lupta popoarelor de pretutindeni pentru o politică nouă, democratică, pentru dezarmare, și în primul rînd pentru dezarmarea nucleară, pentru o pace trăinică, pentru relații de deplină egalitate și respect între toate națiunile lumii.

Semnarea tratatului dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii cu privire la lichidarea rachetelor nucleare cu rază medie și mai scurtă de acțiune constituie un eveniment istoric, un rezultat al politicii realiste, al luptei tuturor popoarelor. Apreciînd acest acord ca un pas important, trebuie să spunem însă că în lume continuă să rămînă uriașe arsenale de arme nucleare, în stare să distrugă de mai multe ori întreaga omenire, însăși viața pe planeta noastră.

De aceea, problema fundamentală este aceea a intensificării luptei pentru noi acorduri în direcția reducerii armelor nucleare strategice, pentru oprirea experiențelor nucleare, pentru renunțarea la militarizarea Cosmosului, pentru eliminarea totală a armelor nucleare. Nu există și nu poate exista problemă mai importantă, în epoca armelor nucleare, decît lichidarea cu desăvîrșire a lor! Mai mult ca oricînd, este necesar ca toate țările europene — pe teritoriul cărora se găsește o parte importantă a armelor nucleare — să acționeze cu toată fermitatea în vederea eliminării tuturor armelor nucleare de pe continentul european, pentru înlăturarea tuturor armelor nucleare din lume.

În același timp, trebuie să facem totul ca, în anul 1988, să se treacă la tratative în vederea reducerii armamentelor convenționale în Europa, pentru eliminarea armelor chimice și realizarea unui nou echilibru în raportul de forțe la un nivel cît mai redus al înarmărilor.

România este hotărîtă să acționeze cu toată hotărîrea pentru încheierea cu rezultate cît mai bune a Conferinței general-europene, pentru dezvoltarea relațiilor cu toate statele continentului nostru și realizarea unei Europe unite, a tuturor națiunilor, fără deosebire de orînduire socială.

Vom intensifica eforturile pentru dezvoltarea colaborării și prieteniei cu toate țările din Balcani, pentru realizarea în regiunea noastră a unei zone fără arme nucleare și chimice, fără baze militare și trupe străine, pentru o colaborare

(Continuare în pag. a 2-a)

ICOANELE PE STICLĂ: FORME ALE EVLAVIEI ORTODOXE ȘI ALE CONTINUITĂȚII ROMÂNEȘTI ÎN TRANSILVANIA

Mănăstirea Sîmbăta, prin arhiman-dritul Timotei Tohăneanu, se înscrie astăzi pe linia unei continuități artistice de cea mai mare valoare în viața spirituală a Transilvaniei. Părintele Timotei e un artist aproape neversosimil pentru vremea noastră. E un om din secolul al optsprezecelea, al nouăsprezecelea, dacă nu și mai vechi, rămas ca prin minune în veacul nostru, ca lucrînd sub ochii noștri să ne învețe cum s-au făcut în vechime icoanele pe sticlă, prin ce tehnică și din ce resurse interioare ale geniului popular, care a dorit în felul acesta să-și exteriorizeze simțămintele religioase și naționale românești. Cel de azi, ca și cel vechi, au făcut-o pe măsura priceperii și a simțirii lor, aceiași care au creat doinele, poeziile populare, Miorița, colindele, legenda Mesterului Manole, inegalabilele costume naționale și dansurile, tot atitea arte care întrec cu mult puterea de creație a „intelectualilor”, făcînd dovada că geniul, dincolo de ceea ce numim „cultură”, e și altceva, și că însăși „cultura” poate fi și este și altceva decît știm noi, modernii.

Din acest izvor de simț al frumosului multicolor ca florile, pur ca roua dimineții, adînc precum azurul cerului de vară, au ieșit și Voronețul, și Moldovița, și Sucevița, și Humorul, și Horezul și Dragomirna, ouăle de Paști încrestate cu o artă încă nu îndejuns pusă în valoare și, iată, și aceste icoane, lucrte pe un cliseu negativ, pe spatele sticlei, dar scoțînd pe față ei, coerente coloristice și tematice de unică și mare frumusețe. Se numește uneori „artă naivă”, pentru că trece peste unele norme prestabilite de proporții și perspective. Va fi fiind! Dar vedem astăzi mari artiști, cîuind să-și facă un stil propriu din această așa-zisă artă naivă, făcînd din ea o artă

supraintelectuală, redusă adesea la simboluri muncite, căutate, niciodată într-adevăr „naive” la nivelul de superioritate al iconarilor noștri. Într-un fel și Picasso, și Dali, și De Chirico, și Chagall, au căutat să se „coboare” la „înălțimea” artei naive, a celei „naive” cu adevărat, și „artă” cu adevărat. Nu știu care va dura mai mult și care va rămîne, înfruntînd veacurile viitoare. Înclin să mă înscriu de partea „naivilor” naivi, cu riscul de a părea pentru moment... naiv eu însumi! Ceea ce nu mă împiedică să cred că de pildă esențializarea pornită de la naivi a unui Brăncuși nu va înfrunța totuși veacurile. Dar cîți Brăncuși are lumea?

Naivii noștri au fost țărani care au dublat de minune pe țărâncile care lucrau cojoace, îi și fote de mare rafinament și subtilitate artistică. Au fost apoi călugări iconari și miniaturisti, precum un Gavril Uric de la Neamț, un Anastasie Crimca de la Dragomirna, Ioan și Sofronie de la Sucevița, Toma de la Suceava, Dragoș Coman de la Arbore, iconarii de la Scheii Brașovului și cei din Țara Făgărașului, și din alte părți ale Transilvaniei, Savu Moga de la Cîrțisoara, Matei Țimfora, Procopie Picu Pătruț de la Săliște, miniaturist și poet, și, astăzi, Timotei Tohăneanu de la Sîmbăta de Sus, din mănăstirea zidită de Constantin Brîncoveanu, pe domeniile sale de dincoace de munți, care au fost din vremea dacilor una cu părțile de peste Carpați.

Se vedește încă o dată cît de mult arta țărânilor s-a conjugat cu cea a călugărilor, și unii și alții exprîmîndu-și în felul acesta simțămintele lor artistice și credința lor ortodoxă, pe care le-au pus întot-

(Continuare în pag. a 2-a)

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

ÎNCEPUTURILE VIEȚII CREȘTINE LA ROMÂNI (IV)

O ultimă problemă pe care intenționăm să o prezentăm este cea privitoare la jurisdicția bisericească asupra provinciilor romane sud-dunărene.

Se știe că pînă la începutul secolului IV fiecare cetate era considerată ca o „Bisericească locală”, fiind condusă de propriul ei episcop, care se bucura de o „autocefalie” deplină, nedepinzînd de nici un alt ierarh. Abia de acum înainte se produc schimbări și în organizarea administrativ-teritorială a Bisericii universale, ca urmare a schimbărilor survenite în împărțirea administrativ-teritorială a imperiului roman.

În anul 297 împăratul Dioclețian a împărțit imperiul roman în patru prefecturi: Orientul (capitala în Nicomidia), Illyricul (capitala în Sirmium, fie în Tesalonica), Italia (capitala la Roma, ulterior la Mediolanum sau Ravenna) și Gallia (capitala în Treveri, azi Trier, în Germania Federală). Prefecturile erau împărțite în 12 dieceze (sau dioceze), conduse de un vicar sau exarh. La rîndul lor, diecezele erau împărțite în 101 provincii (fiecare condusă de un proconsul), iar provinciile în unități teritoriale mai mici, numite de greci parohii (παροικία). Împăratul Constantin cel Mare a continuat reformele lui Dioclețian, ridicînd numărul provinciilor la 117, iar al diecezelor la 14, dar cu aceleași prefecturi. Același împărat a ridicat un nou oraș pe țărmurile Bosforului, pe locul vechii colonii grecești Byzantium (sau Byzantium), care a primit numele său, Constantinopol, oraș care, la 11 mai 330, a fost declarat oficial ca noua capitală a imperiului roman.

În secolul IV imperiul roman era considerat încă unitar, deși au fost cazuri — în a doua jumătate a secolului — cînd el era cîrmuit de doi împărați, unul în Occident, altul în Orient. Abia în 395, la moartea lui Teodosie cel Mare, puterea imperială a fost împărțită între cei doi fiți ai săi: Arcadius

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu

Pămîntului acesta veșnie

Un an se duce, altul vine,
Precum plecînd venim și noi
Mereu cu alte visuri limpezi,
Cu alte gînduri și nevoi.

Ni-i viața veșnic primăvară,
Urmașii cei în care stăm
Mereu mai mulți întotdeauna
Decît noi cei care plecăm.

N-avem în suflet nici o ură
Și nici un gînd trăind ascuns
Ne bucură că sîntem numai
Pe-naltul care am ajuns.

E-o vreme sfîntă de urare
Și viață lungă îi urez
Pămîntului acesta veșnic
Pe care și eu luminez.

Trăiască oamenii și țara,
Îi voi cînta cît voi mai fi,
E rugăciunea mea fierbinte
Din fiecare nouă zi.

Virgil Carianopol

MESAJUL DE ANUL NOU

largă, economică, tehnico-științifică, culturală și în alte domenii.

România își va intensifica eforturile în vederea încetării conflictelor militare și soluționarea problemelor pe calea tratativilor, pentru organizarea unei conferințe internaționale în problemele Orientului Mijlociu.

Acum, de noul an, ne adresăm tuturor statelor și popoarelor lumii cu chemarea de a face totul pentru ca noul an să marcheze pași importanți pe calea dezarmării, a păcii, a soluționării conflictelor pe calea tratativilor, în realizarea unor relații noi, democratice, bazate pe principiile deplinei egalități în drepturi, ale respectului suveranității și independenței fiecărei națiuni, neamsecului în treburile interne, renunțării cu desăvîșire la forță și la amenințarea cu folosirea forței.

Să acționăm cu toată hotărârea pentru soluționarea problemelor grave ale situației economice și, în primul rând, a situației țărilor în curs de dezvoltare, inclusiv a datorităților țărilor în curs de dezvoltare! Să deschidem calea spre o nouă ordine economică mondială!

Acum, când intrăm în noul an, Republica Socialistă România reafirmă cu putere hotărârea sa de a dezvolta relațiile cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, de a face totul

pentru a contribui la înfăptuirea năzuințelor întregii omeniri, de dezarmare, de înlăturare a armelor nucleare, de pace, a năzuințelor tuturor națiunilor lumii de a trăi independente și în libertate.

La începutul anului 1988 să ne angajăm solemn să vom acționa cu toată răspunderea, în spirit revoluționar, în vederea înfăptuirii neabătute a planurilor și programelor de dezvoltare continuă a patriei noastre, că vom face astfel încît în anul în care intrăm să obținem cele mai bune rezultate din acest cincinal și să asigurăm înfăptuirea neabătută a obiectivelor strategice stabilite de Congresul al XIII-lea al partidului.

Fie ca noul an să aducă poporului român noi și noi realizări în înaintarea fermă a patriei noastre pe calea societății socialiste multilaterale dezvoltate, spre înaltele piscuri ale civilizației comuniste!

Cu încrederea deplină în justiția politicii noastre interne și internaționale, în forța partidului și în capacitatea creatoare a întregii națiuni, la începutul noului an vă urez, dragi compatrioți, noi și tot mai mari realizări în toate domeniile, multe satisfacții în muncă și viață, împlinirea tuturor năzuințelor de mai bine, multă sănătate și fericire!

LA MULȚI ANI!

ÎNCEPUTURILE VIEȚII CREȘTINE LA ROMÂNII (IV)

(Continuare din pag. 1-a)

devine împărțit al celor două prefec-turi din Răsărit, cu capitala în Constantinopol, iar Honoriu al celor din Apus, cu capitala în Ravenna. Deci, anul 395 a marcat sfîrșitul unității teritoriale a imperiului roman, „puterea mondială” a lumii antice.

Trebuie făcută precizarea că în urma acestei împărțiri, așa numitul Illyricum apusean sau occidental (cu provinciile Noricum, Pannonia Inferior și Superior și Dalmatia) a fost înglobată în prefectura Italia, respectiv în Imperiul roman de Apus, pe cînd Illyricul zis răsăritean sau oriental (în care intrau diecezele Macedonia și Dacia, cea din urmă cu provinciile Dacia Ripensis, Dacia Interior, Dardania, Moesia Superior și Praevalitania) constituia prefectura propriu-zisă a Illyricului, cu capitala cînd la Sirmium, cînd la Tesalonica, fiind încorporată în Imperiul roman de Răsărit. Provinciile Moesia Inferior și Scythia Minor făceau parte din dieceza Tracia, deci tot din imperiul de Răsărit.

Prin anii 424—437 provinciile Noricum și cele două Pannonii — care aparțineau din 395 de Imperiul roman de Apus — au fost cedate celui de Răsărit și puse, împreună cu Daciile sud-dunărene — sub cîrmuirea unui praefectus praetorio Illyrici, cu reședința în Sirmium, mutată apoi în Scupi și Tesalonica.

Această împărțire administrativ-teritorială a avut urmăriși asupra organizării ecleziastice, pentru că diferitele Biserici locale s-au orientat, în organizarea lor, după cea politică. În felul acesta, episcopii provinciilor au considerat pe episcopul din capitala diecezei politice drept „mitropolitul” lor (după numele reședinței, metropolis). Așa au luat naștere diferite mitropolii, prin concentrarea mai multor episcopi învecinate. În părțile noastre, a ajuns la o însemnătate deosebită scaunul episcopal din Sirmium, intrucît orașul a fost un timp, în secolul IV, chiar reședință imperială, apoi sediul prefecturii Illyricum. Această situație a avut și episcopul din Sardinia, devenit „mitropolit” al Daciei, iar cel din Marcianopolis a devenit mitropolitul Moesiei Inferior. Cu timpul, a ajuns mitropolit și episcopul din Tomis, care avea, cum am arătat, la începutul secolului VI, un număr de 14 episcopi sufragani.

Cu timpul, s-a ajuns ca înșiși mitropolii să fie subordonate unui „exarh”, care își avea scaunul în capitala diecezei administrative. În felul acesta, mitropolii din Tomis și Marcianopolis au sosit ca „exarh” al lor pe „mitropolitul” din Heraclea, capitala diecezei Tracia. Dar ajungînd fosta colonie Bizantină capitala imperiului (sub numele de Constantinopol) trebuia ca și episcopul de aici să ajungă la o cînstă deosebită, printre cei mai de seamă cîrmuitori ai Bisericii creștine de atunci. Drept aceea, prin canonul 3 al Sinodului II ecumenic, din anul 381, s-a acordat episcopului de Constantinopol (Roma nouă) primul de onoare, după Roma veche. Intrucît prin canonul 2 al aceluiași Sinod era proclamată jurisdicția episcopului din capitala unei dieceze asupra Bisericilor existente în această circumscricție administrativă, episcopul din Heraclea era deposedat de rangul său de „exarh” al Traciei, rămînd numai „mitropolit” al provinciei Europa. În felul acesta, toate mitropolile și episcopii din Moesia Inferior (deci partea de răsărit a Bulgariei de azi) și Scythia Minor au ajuns, din anul 381, sub jurisdicția „exarhului” din Constantinopol, care, în 451, la Sinodul de la Calcedon, a fost recunoscut oficial ca patriarh, al doilea în „Pentarchie”, deci după Roma.

Episcopii din Daciile sud-dunărene (Mediterraneană, Interior și Ripensis) și din Dardania, care pînă în 395 au aparținut Imperiului de Apus, au nesocotit la început sistemul „mitropolitan”, deși episcopul din Sardinia se bucura de un prestigiu deosebit față de ceilalți colegi ai săi. Dar odată încorporată în Imperiul de Răsărit, s-a trecut și aici la o nouă organizare bisericască, după modul Bisericilor din Răsărit. În felul acesta, fără să știm cînd și cum, episcopii din Singidunum, Ratiaria, Sardinia și Scupi au devenit „mitropolii”.

Dar aceste schimbări în administrația de stat, ca și trecerea unor

provincii de la un imperiu la altul, au produs anumite tulburări în viața bisericască, determinate de dorința episcopilor Romei de-a se amesteca în afacerile Bisericilor din Illyricum, în pofida canonului 2 al Sinodului II ecumenic, care interzicea episcopilor „să-și mai întindă jurisdicția asupra altor Biserici în afara diecezei lor”. Acum a luat naștere concepția despre „monarhia papală”, dezvoltată de mai mulți papi în a doua jumătate a secolului IV și începutul celui următor (Damasus I, Siricius, dar, mai ales, Inocențiu I și Bonifaciu I), toți încercînd să se amestece în problemele interne ale Illyricului. Încercarea de imixtiune a papei Bonifaciu I în alegerea și numirea unui nou titular al Mitropoliei din Corint (în dieceza Macedonia) a dus la protestul episcopilor din provincia Corint, cît și al lui Atic al Constantinopolului. Aceștia au izbutit să obțină un decret din partea împăratului Teodosie II, cu data de 14 iulie 421, prin care dispunea ca pe viitor toate problemele bisericesti în discuție în provinciile Illyricului să fie rezolvate sinodal, prin titularul scaunului de Constantinopol. Protestele papei Celestin, ca și încercările de imixtiune în Illyricum ale urmașilor săi (îndeosebi ale lui Leon cel Mare, 440—461), au rămas fără urmări. Mai mult chiar, prin anii 424—437 provinciile occidentale ale Illyricului, adică Pannoniile și Noricum (pe teritoriul Ungariei și Austriei de azi) au fost încorporate în Imperiul de Răsărit, deci implicit au devenit supuse scaunului din Constantinopol. Prin Codicele teodosian, din anul 428, se prevedea din nou ca toate provinciile (respectiv eparhiile) din Illyricum să fie supuse scaunului din Constantinopol, așa cum se prevăzuse și prin decretul aceluiași împărat din 421. Din cauza acestor măsuri, cunoscutul istoric bisericesc romano-catolic Jacques Zeiller era nevoit să recunoască faptul că de acum înainte Illyricul era pierdut pentru Roma (*Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain*, Paris, p. 372—373 și 381—382).

Alte schimbări în organizarea bisericască s-au produs cu prilejul Sinodului IV ecumenic de la Calcedon din 451, cînd s-a recunoscut oficial demnitatea de patriarh în Biserică. Canonul 17 stabilea că „dacă vreă cetate s-a înnoit prin puterea împărătească sau se va înnoi în viitor, atunci împărțirea parohiilor bisericesti (și a eparhiilor) să urmeze (alături) organizării civile și de stat”. Iar prin canonul 28 al aceluiași Sinod se acordau scaunului de Constantinopol — Roma cea nouă — aceleași prerogative ca și Romei celei vechi, avînd jurisdicție peste Pont, Asia, Tracia și „tinuturile barbare”. Prin cele din urmă trebuia să înțelegem provinciile dunărene, care tocmai în perioada respectivă căzuseră sub huni.

O ultimă schimbare în probleme administrative-teritoriale se poate înregistra în timpul împăratului Justinian (527—565), cel care a înființat orașul și Arhiepiscopia autocefală Iustiniana Prima, pe locul satului său natal Tauresium (azi Tsericin Grad, la sud de Niș, în apropierea graniței iugoslavo-bulgare). Prin Novela XI din 535 s-a prevăzut ca jurisdicția noii Arhiepiscopii să se întindă peste o serie de mitropolii și episcopi din mai multe provincii ale prefecturii Illyricului, care depindeau pînă atunci de arhiepiscopul din Tesalonica: Dacia Mediterranea și Ripensis, Moesia Superior, Dardania, Praevalitania, Macedonia Secunda și o parte din Pannonia Inferior, precum și peste regiunile și cetățile construite sau refăcute de Justinian în nordul Dunării, menționîndu-se în chip special cetățile Recidiva și Litterata (Lederata). Probabil Recidiva era o formă coruptă a numelui Arcidava (azi Vărădia, lângă Oravița), iar Litterata era localizată de Vasile Pârvan pe malul stîng al Dunării, în fața cetății Viminacium (azi în Iugoslavia). Cu excepția Praevalitaniei, celelalte provincii (respectiv eparhii) supuse noii Arhiepiscopii aveau o populație romană sau romanizată. Notăm că provinciile Moesia Inferior și Scythia Minor, neamintite în Novela XI, rămîneau și pe mai departe sub jurisdicția patriarhului de Constantinopol.

Pentru evitarea oricărei imixtiuni a papilor în problemele noii Arhiepiscopii

copii, dar și pentru creșterea prestigiului ei, prin Novela 131 din 545 s-a acordat titlul onorific de „locuitoare” a scaunului Romei, titlu recunoscut și de papa. Deși autocefală, noua Arhiepiscopie păstra, totuși, legăturile dogmatice, canonice și de cult cu Patriarhia de Constantinopol. În cazul cînd unul din titularii scaunului arhiepiscopal cădea în erezie sau schismă, el urma să fie judecat și condamnat de patriarhul de Constantinopol. Deci, se punea încă o piedică în calea pretențiilor papale în Illyricum. Arhiepiscopii de Iustiniana Prima (Catiellan, Benenatus, Ioan și alții, ale căror nume nu le cunoaștem) și-au exercitat drepturile de jurisdicție prevăzute în Novela XI, adică asupra provinciilor romane sud-dunărene, dar și asupra celor nord-dunărene.

Din toate acestea se desprinde constatarea că provinciile romane dunărene, deși de limbă latină, n-au fost nicînd supuse scaunului Romei, ci numai celui din Constantinopol, iar temporar o parte din ele Arhiepiscopiei de Iustiniana Prima.

A doua constatare este aceea că Roma n-a trimis nicînd „misionari” în tinuturile dunărene. Am fost legați de Roma numai prin limbă, cită vreme prin credință și organizare eram legați de Constantinopol. De altfel, pentru primele șase secole nici nu putem vorbi de „diferențe” de doctrină, organizare și cult între Bisericile din Imperiul de Răsărit și cel de Apus. Sinoadele ecumenice și cele locale din perioada patristică nu au luat în discuție astfel de probleme, ci numai ereziile născute în Orient. Imperiul a fost socotit unitar pînă în 395, iar în secolul V ajunge la o însemnătate deosebită Imperiul de Răsărit, pe cînd cel de Apus a fost supus atacurilor altor populații migratoare, ca pînă la urmă să fie ocupată Roma însăși, de tribul herulilor, în anul 476. Deci, Imperiul de Apus înceta să mai reprezinte „putere” pe plan european. În secolul VI o bună parte din Italia a fost recucerită de Imperiul de răsărit (numit acum și „bizantin”), sub împăratul Justinian.

Neînțelegerile și disputele privilegiate la doctrină, cult și organizare între cele două Biserici (din Imperiul de Apus și cel de Răsărit) au început, de fapt, numai din secolele VII—VIII, mai ales după constituirea „statului papal”, în anul 754, ca să se accentueze apoi în secolele următoare. Nu putem vorbi însă nici acum de „Biserica Ortodoxă” și „Biserica catolică” în sensul cunoscut azi.

În această perioadă, în provinciile romane sud-dunărene intrate în componența Imperiului de Răsărit, cum am constatat mai sus, au survenit însemnate schimbări politice și demografice. Teritoriile respective, inclusiv Dacia nord-dunăreană, au fost adeseori cîmpoștite și chiar ocupate temporal de anumite populații migratoare (goti, huni, gepizi, avari), dar după fiecare din ele viața bisericască s-a refăcut. În schimb, în anii 601—602 a avut loc o mare invazie avaro-slavă în Peninsula Balcanică, ce a dus la distrugeri de bunuri materiale și de vieți omenești, dar și la dispariția înfloritoare organizării bisericesti din cadrul „romaniității carpato-balcanice”. În secolele următoare nu mai cunoaștem nume de episcopi la scaunele pe care le-am amintit. Se presupune, totuși, că în Scythia Minor a continuat să-și exercite funcțiile specifice cel puțin un episcop, poate în partea ei de nord, în zona Dinogetia-Garvân. Începea o nouă perioadă în istoria Bisericii românești, cea a secolelor VII—XIV.

Prin așezarea slavilor în Peninsula Balcanică, în tot cursul secolului al VII-lea, „străromâni” din nordul Dunării, cum pot fi numiți acum strămoșii noștri, au avut mai puține contacte cu populația romanizată din fostele provincii sud-dunărene. Dar procesul de romanizare și de încreștinare fiind acum încheiat, strămoșii noștri au putut să asimileze grupurile de populație slavă așezate pe teritoriul țării noastre, cu care au fost nevoiți să conviețuiască. Iar credința creștină, ca formă superioară de manifestare spirituală, au izbutit să o impună și slavilor așezați la noi, ea devenind astfel un factor de cultură și de progres în rîndul acelor.

ICOANELE PE STICLĂ

(Continuare din pag. 1-a)

deamna în slujba unității de cuget și simțire românească.

Iconarul, țaran sau monah, a fost un liturg, un slujitor. Religia lui n-a fost limitată sau închisă doar între zidurile bisericii din sat sau ale mănăstirii. A fost slujitor a tuturor. Protestanții descoperă abia azi „poporul lui Dumnezeu”, în care includ alături de cler și de monahi și pe laici. Noi n-am avut niciodată nevoia unor astfel de delimitări sau descoperiri. La noi dintotdeauna „poporul lui Dumnezeu” a fost alcătuit din toți clericii și mireni. Țăranii au făcut teologie și au slujit printre altele și prin icoane, dovedindu-se a fi subtili cunoscători ai învățăturilor și canoanelor simbolice ortodoxe tot așa ca și ierarhii, preoții și călugării. Ei au lucrat prin arta lor, pentru biserică, dar și pentru un altar domestic instalat în toate casele ortodoxe pe perețele dinspre răsărit. Altarul n-a fost, așadar, doar privilegiul bisericilor. Biserica a fost în fiecare casă, în care icoanele au fost o prezență transcendentă, o Sfințită a Sfinților în „casa mare”, în casa de oaspeți și de ceremonii familiale, în care oaspetele permanent erau Dumnezeu, Maica Domnului și sfinții, și în care candela mereu aprinsă prefigura lumina divină, prezența Sfințitului Duh „care sfințește toate”, cum citim în rugăciunea de sfințire a apei la Bobotează — și care sfințește și lucrarea minilor iconarului scoțînd-o din profanitatea autorului și dîndu-i nimbul și sacralitatea divinului. De altfel tot acolo se păstrează și aghiazma de la Bobotează din care se bea dimineața înainte de mîncare ca dintr-o sfințită cuminecătură.

Nu întîmplător icoanele pe sticlă au apărut în Transilvania în vremuri în care calvinismul pe de o parte, catolicismul pe de alta au încercat printr-un prozelitism agresiv să schimbe credința românilor. Se știe că absolut toți călugării și călugărițele au refuzat să-și părăsească credința lor strămoșească. S-au ales cu împărășirea, întemnițarea și distrugerea cu tunul a mănăstirilor, dar credința n-a putut fi atinsă de tînurii. Și Sîmbăta a trecut, prin 1785, prin această dramatică soartă, fiind distrusă pînă la temelii. Iconarii au mutat atunci lămuririle la țară, în taina odărilor luminate de cîndele și astfel, în loc de două sute de mănăstiri, cîte au fost distruse, au apărut zeci de mii de alte altare, în toate casele. În multe din ele au reușit și călugării și călugărițele scăpați cu fuga.

Iarși, nu întîmplător, sfinții au căpătat chipuri transilvănene, fiind îmbrăcați în costume locale și înconjurați detrandafiri din grădina țăranelor sau de ornamente cu care își ornamentau poarta sau pridvoarele caselor. Iconarii aveau în față modele vii de martiri.

Înțelegător, mai presus decît s-ar putea bănui, al Teologiei și al iconografiei bizantine, țaranul transilvănian a păstrat în arta iconografică pe care a cultivat-o caracteristicile acestei Teologii, dovedind o sub-

tilitate cu mult superioară artei culte, academice, occidentale, deși geografic se afla pe jumătate în sfera de influență a occidentalului. Abstractizarea i-a fost ușor accesibilă, și linia sferică carnația și dimensiunea spirituală și eternă a chipului pictat nu i-a făcut dificultăți. Dimpotrivă, reducerea la esențe i-a atras cu ușurință, înțelegînd cum să exprime eternul față de efemer și cum să rețină din trup — surful unitar pe pămînt, ceea ce e nepieritor și veșnic. Aceasta l-a ajutat pe iconar să exprime și divinitatea ca spirit, redîndu-i-l de pildă pe Iisus printr-un simbol precum Iisus cel euharistic, om din coasta căruia iese viața de vie, din al cărei strugure e stors vinul în potir! Singele Domnului din Trupul Domnului și Omului Iisus! Iată un țaran sau un monah în a căror artă „naivă” trebuie să citim, cum spuneam mai sus, o supremă capacitate de abstractizare și de înțelegere exactă a ceea ce este Dumnezeu și relația noastră cu El, înțelegere și redare cu nimic mai prejos de a bizantinilor și fără să fie o imitație a lor.

Pe această linie tradițională de artă și credință se înscrie și arhim. Timotei Tohăneanu, un adevărat elev și continuator al înaintașilor aici pomeniți sau nepomeniți cu numele — sînt prea mulți ca să-i putem aminti pe toți — necontaminat de școala „imitatorilor de naivi”, la care întotdeauna se simte și se vede și „școala” și „imitația”. Timotei Tohăneanu e un autentic. Cine îl vede și cine îl vede la lucru înțelege de îndată acest lucru. El vorbește mai mult în ceea ce face decît poate spune ce face! El face din simțire, dintr-un simț personal al comuni-cării cu ceea ce „scrie” pe icoană, nu din „știință” învățată din cărți sau la vreo școală de „Belle Artes”. N-a fost lăsa nici o școală.

A creat el o „școală” la Sîmbăta de Sus, pe măsura și cu mijloacele talentelor sale cu care l-a dăruit Dumnezeu. Și-a selecționat ucenici — arhidiaconul Calinic, ierodiaconul Ieronim, Modest, Gherasim și alții — în care a descoperit talent și iubire, adăugîndu-le meșteșugul de a înțelege și folosi culoarea și liniile, scoțînd din ei iconari fără să le predea cursuri teoretice, fără vorbe multe, ci punîndu-i să-l vadă, la lucru, în post și rugăciune, cu bucurie și entuziasm, cu acel entuziasm care înseamnă „respirație în Dumnezeu”. „Operele” lui Timotei Tohăneanu au curcit deja o bună parte de lume, ajungînd în Anglia, în Germania, în Suedia, în Elveția, în S. U. A., în Austria. Pe multe le face la fața locului, în expozițiile în care nici nu-i vede pe vizitatori, simțîndu-se peste tot singur cu ceea ce pictază, ca la Sîmbăta.

Mănăstirea lui Constantin Brâncoveanu trăiește, prin „școala de pictură pe sticlă” înființată și condusă de Timotei Tohăneanu, o nouă viață și ne străduim să-i creem acum noi spații fizice, pentru o și mai largă exprimare artistică și spirituală, prin ucenicii cărora să le predea încetul cu încetul ștăfeta.

„Teofania” sau arătarea Lumii harice

Sufletul creștinului tresăltă de bucurie de cîte ori se învrednicește să se împărtășească din trupul și singele Mîntuitorului Hristos, de aceea dînd curs unei bucurii negrăite înaltă la Liturghie în imn de mulțumire cuvintele pline de înțeles: „văzută-am lumina cea adevărată, luat-am Duhul cel cereș, aflat-am credința cea adevărată, nedespărțitei Treimi închinîndu-ne, că Aceasta ne-a mîntuit pe noi”. Și trebuie să spunem că nu numai cel care se cuminecă cu Sfințele Daruri, ci toți credincioșii care participă la desfășurarea Sfinței Liturghii, reînnoșesc în cugete și în simțiri sub formă de mărturisire solemnă măreția tainică a acestei arătări a Dumnezeului pe care o „vedem” și o „luăm” pentru că „am aflat-o” ca pe cea mai copleșitoare realitate a petrecerii cu noi, peste veacuri, a Fiului lui Dumnezeu.

Intr-adevăr, graiul cîntărilor și al rugăciunilor ne cheamă de fiecare dată să ne pătrundem de adevărul „tainei celei din vezi ascunse și de îngeri neștiute al intrupării”, pentru noi și pentru a noastră mîntuire” a Celui care era însă dinainte de vece Fiul al lui Dumnezeu, dar Care, din iubire nesfîrșită, S-a făcut și „Fiul al Omului” ca să ridice pe om din răutatea păcatului și să-l mîntuiască. De aceea și cîntăm cînd „mergem cu Iordanul”: „Cel ce Te-ai arătat Hristoase Dumnezeu” și „lumea al luminat, mărire Ție”. Și tot de aceea în calendarele noastre de altă dată sîrbătoarea cu care Mîntuitorul și-a început lucrarea Sa mîntuitoare era numită „Arătarea Domnului”. De fapt, atunci s-a arătat „închinarea Treimii”, adică „taina unimii în Treime și a Treimii în unime”, cînd însuși „glasul Părintelui la mîntuiri” și Ție” adică Te-a mărturisit „Fiul iubit pe Tine numindu-Te”, pe cînd „Duhul în chip de porumb a adevărit întărirea Cuvîntului”. În fond, deci, deși trei persoane, Dumnezeu nostru este „un Domn, o credință, un botez, un Dumnezeu și Tatăl tuturor”, cum spune Apostolul (Efes. 4, 3—4).

Despre înalta semnificație datătoare de lumină a lucrării izbăvitoare a Domnului Hristos, unul din cei mai învîțați scriitori ai Bisericii din primele veacuri creștine, Origen, subliniază că Iisus a zis despre sine: „Eu sînt lumina lumii” (Ioan 8, 12), dar în acest timp tot El a mai spus despre sine că „Lumina oamenilor” (Ioan 1, 4) e lumina cea adevărată” (Ioan 1, 9) sau „Lumina neamurilor”, cum a spus-o Duhul Sfințit prin prorocul Isaia cu sute de ani înainte: „Te vor face Lumina popoarelor ca să duci mîntuirea Mea pînă la marginele pămîntului” (Is. 49, 6). „Soarele e lumina văzută a lumii”, zice mai departe Origen, iar după Soare dăm același nume de „lu-

mină” și lumii și stelelor. Dar cu toate că acești luminători luminează tot ce se află pe pămînt, nu ei sînt „lumina cea adevărată”, ci aceasta este Mîntuitorul care e lumina cea înțelegătoare a lumii întregi, singurul care a putut spune: „Lucrați pînă este ziua, că vine noaptea cînd nici-meni nu poate să lucreze. Atîc cînt sînt în lume, Lumina a lumii sînt” (Ioan 9, 4—5).

„Dar și ucenicilor le-am spus: „voi sînteți lumina lumii” (Mat. 5, 14), apoi îndată: „așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît văzînd ei faptele voastre să preamărească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Mat. 5, 16). După cum, dar, a spus „lunii și stelelor să-și arate lumina, mai bine zis s-o împrumute de la soare, așa cere Domnul și Miresei Sale, Bisericii, „să aibă și ea o lumină adevărată, ca să poată împărtăși din ea tuturor celor ce pot produce din ei înșiși un izvor de lumină. Vom numi dar și pe Petru și pe Pavel „lumină a lumii” ca și tot ce vom mai înțelege prin lume, a cărei lumină sînt apostolii, iar după ei ucenicii și creștinii unii față de alții. Dar nu trupurile lor sînt cele pe care le luminează Mîntuitorul, ci duhul cel netrepusc din om, cugetul lui, pe care-l luminează cu o putere mai presus de fire, pentru ca fiecare din noi, ca și cum am fi luminați de soare, să fim în stare să deosebim unele de altele, lucrurile deosebitoare de cele trecătoare”.

Domnul Hristos S-a numit „lumina oamenilor” și „lumina lumii” pentru că e într-adevăr lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul ce vine în lume” (Ioan 1, 9) și tot El a spus că e „învierea” și viața noastră (Ioan 11, 25) izbăvînd din morți pe toți cei ce cred în El și trîndu-i la viață. Și nu a făcut acest lucru numai pentru un timp pentru cei ce pot spune „ne-am îngropat cu El în moarte, prin botez (Rom. 6, 4) și am înviat împreună cu El, ci cu mult mai mult pentru cei ce petrec într-o viață nouă, încît, din clipa în care am fost izbăviți în chip atât de minunat, iată, purtăm în tot timpul cît trăim pe pămînt în trupul nostru moartea lui Iisus”, pentru ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor”, cum zice Sf. Ap. Pavel (II Cor. 4, 30).

De aceea numai cînd interpretăm viața noastră ca desfășurîndu-se în perspectiva înălțătoare a reflectării „luminii lui Hristos” prin credință și faptele noastre putem spune și cînta cu adevărat în Liturghia cea nemuritoare că „am văzut Lumina cea adevărată, am luat Duhul cel cereș, am aflat credința cea adevărată”, pentru că viețuirea unui adevărat creștin este a fi „împreună cu Hristos” (Filip. 1, 2).

Pr. T. Bodogae

CERUL PE PĂMÎNT, SAU O CĂLĂTORIE ÎN ROMÂNIA*

Primul lucru pe care, în revărsatul zorilor, l-am văzut în România, a fost zăpada! Cam sfioasă încă, se întindea pentru prima oară în acest an peste pământul românesc, în această zi de sărbătoare a tuturor Sfinților. Eram, desigur, îmbrăcați prea subțire. Frigul ne pătrundea, încet, pînă în străfunduri. Obosiți și sileți după cele 30 de ore de călătorie am coborât din tren la Sibiu. Era duminică dimineață. Deasupra orașului pluteau nori groși, plumburii. Străzile erau încă pustii. Încet, am intrat în biserică cu picioarele înghețate și degetele degerate și cu îndoiala în inimă. Cum va fi aici? Ce ne așteaptă? Deodată ne-am trezit într-o Sfință Sofia, o catedrală care ne-a vrăjit privirile și ne-a răscolțit inimile. Era oare adevărat? Așa era. În Sibiu există o biserică care imită, la dimensiuni mai reduse, Sfința Sofia din Constantinopol, cea din veacurile trecute.

Am ajuns în momentul cînd I. P. S. Antonie, Mitropolitul Transilvaniei, trecea din reședința Sa spre casa Domnului Său, a Dumnezeului nostru. Nu era momentul să-l oprim și să-l vorbim. Am putut însă vorbi cu rectorul Institutului Teologic din Sibiu pe care l-am luat prin surprindere pentru că nu ne anunțasem. În curînd însă, din Biserică au venit cîteva preoți pentru a se îngriji de noi. În Biserică era ca și cînd am fi ajuns în cer. Un cer care l-am căutat peste tot și, iată, l-am găsit în Sibiu. Chipul Mîntuitorului ne zîmbea. Maica Domnului ne-a cuprins cu bunătatea ei, și-i ascultam pe ingeri cîntînd. Cald era locul și calde s-au făcut inimile noastre. Aici ne-am simțit cu sufletele acasă.

Era o duminică foarte obișnuită. Două mii de credincioși înghinuncheau pentru a se ruga. Au ascultat predica I. P. S. Sale timp de o oră, au cîntat și au preamărit pe Dumnezeu cu inima, cu gura și cu mintile. Și să nu uităm picioarele, fiindcă în biserică nu există nici o bancă. Nimeni nu arăta însă semne de oboseală. Căci cine a dormit vreo dată în Ceruri!

Așadar, am ajuns. Prin urmare, în Sibiu eram acasă, dacă aici ni s-au deschis cerurile...

2. Țara este frumoasă, iar amabilitatea locuitorilor este de nedescris. În România am învățat o expresie: „Vom vedea...”. Cu această expresie ne-a fost aranjat totul: mîncare, discuții, vizite, slujbe, paturi și dormitul...

În Carpați am putut vizita o mănăstire despre care călugării ne-au spus că este poarta către Paradis. „Mănăstirea Brncoveanu” a fost pentru noi într-adevăr un Paradis: munți minunați, zăpadă immaculată, cer albastru, călugări pretenoși, în rugăciune, și cîntările de dimineață, în biserică încă slab luminată. Așa am înțeles o nouă zi a proslăvirii Făcătorului.

O Biserică cu o astfel de prețioasă nu poate fi decât de admirat. Mulțumim lui Dumnezeu și călugărilor! L-am vizitat pe Părintele Teofil, un călugăr orb care, în chilia sa, ne-a citit din Biblie în nemțește. Un înțeles care ne binecuvîntează cu semnul crucii. Ne-a dat și un „cuvînt” pe care să-l păstrăm: „Drumul de la ureche pînă la inimă, este drumul cel mai lung dintre toate”. Dar rugăciunea este drumul cel mai scurt pînă la Dumnezeu. Adevărul acesta l-am luat cu noi, păstrîndu-l în inimile și în cugetele noastre.

Dar cîntările! Și icoanele! Avînd cerul înaintea ochilor, ascultam oamenii și ingerii cîntînd...

Din munți ne-am reîntors seara, tîrziu, la Sibiu. Biserica și Căminul unde eram găzduiți erau deja închise. Batem: Am mai putea...?

Răspunsul: „Desigur. N-o să vă lăsam flămînzii!”

O, amabilitatea acestor oameni ai Bisericii! Vă spunem tuturor: Mulțumim! După aceasta am plecat spre Miază-noapte. România este mare...

În Cluj-Napoca ne-a primit, pe noi niște bieți călători anonimi, chiar arhiepiscopul. Ne stă în față, înalt, bătrîn și binevoitor. „E greu de suportat despărțirea creștinilor și e mare durerea în ceruri din cauza aceasta. Fiți binecuvîntați, căci v-ați pornit la drum pentru a clădi punți către ceilalți. Să ajungeți bătrîni ca mine (78 ani) și să vă împărtășiți de slava Sa”. Ca mulțumire l-am cîntat o cîntare: „Fiecare ținut de pe acest pămînt este sfințit pentru Dumnezeu nostru”. Acest lucru este valabil pentru România, pentru noi și pentru lumea întreagă.

Cu inimile grele ne-am luat rămas bun și am urcat în trenul către casă. Noaptea am sosit, noaptea ne reîntorcem. Dar, în inimile noastre era cald. Ardea lumina iubirii lui Dumnezeu.

Dorim ca această lumină să nu ne părăsească. Am vrea să spunem României, Bisericii Ortodoxe Române că vom veni din nou...

* Un grup de 14 studenți în teologie din Gnadau, — R. D. G. — conduși de rectorul Prof. Dr. Gerhard Begrich și de pastorul Johannes Toasperm din Bad Dürrenberg, R. D. G., a făcut o vizită în România între 1 noiembrie 1987—8 noiembrie 1987. După întoarcerea lor în R. D. G., rectorul Begrich ne-a trimis scrisoarea de mai sus, pe care o vor publica într-o revistă de a lor. Și-au exprimat dorința ca să o publicăm și noi. Ceea ce și facem.

PĂLTINIȘ—ultimul moment

— 5 decembrie. Mă scol la 5. Nu pot scrie despre Noica. Mi-l evoc totuși în ceea ce-a avut bun, în lumina iritantă și neliniștitoare pe care a împrăștiat-o. Ce om straniu, ce frământare a răsădit în jurul-i. Chiar și această mare mișcare de suflete care se îndreaptă acum spre Păltiniș este opera lui. Mă voi reculege pe drum.

— 6 decembrie. Nu mă pot reculege. Intrăm în munți. Ninge. Suim. Tăcem. Pereții de piatră se dau în lături, ne lasă să trecem, se string apoi și ne strîmtează calea pînă la imposibil, ne admit trecerea, dar ca suire într-un alt orizont, nebănuit de jos, trecem și suim ca într-o transfigurare, încă un pas și nu vom mai fi noi. Schitul de lemn, la marginea cerului. Groapa lui Noica. Aflu că de aici înainte el se va numi numai Constantin, celălalt nume — Noica — a și rămas jos, în lume. A izbutit pînă la urmă să se purifice și de propriu-l nume, să revină la cea mai simplă formă, acuși elementară, după o buclă vanitoasă prin toate strălucirile cugetării umane, isprăvită iată într-un punct aici, în Carpați: Păltiniș. Noica tace, nu-l vedem. Șade sfîit în pronaos cu o mare umire pe chip, simplă umire. Așa să fie moartea, simplă umire? Inghesuială, atât de multă, atât de mare încît nici nu-ți dai seama că Noica, acolo la ușă, nu mai stînjește pe nimeni.

Ora II. Niște tineri în treninguri albastre curăță zăpada cu lopeți de lemn, slobozesc cărările dintre brazi. De ce mai curăță neaua? Noica n-o s-o mai calce. Ar trebui s-o lăsam așa, un veac, două, nouă, cu nădejdea că amprenta lui vocală se va păstra, că se va redetălni aerului acesta carpatic și brazilor pentru o altă lume. Domnul N., meteorologul de la Păltiniș, omul care l-a fost garde-corp lui Noica atîta ani și cu care filosoful convorborea regulat despre vreme, mi-a spus însă că neaua aceasta, prima pe care el n-a mai apucat-o s-o vadă, se va duce mîine-poimîine, se va petrece în vîzduh și-n izvoare cum toate trec și se petrec. E calm în aer, cernerea fulgilor a stat, copotul de la schit a spart o clipă liniștea, apoi și-a înghițit limba. Încă vin oameni, tot vin, urcă pe cărările dintre brazi, cu călăciile în mîini, cu frunțile plecate. „— Și cum, domnul Noica a locuit aici?” „— Domnul Noica va locui de aici înainte acolo!” Și tot vin, de-ți vine să le strigi: nu mai este nimic de văzut, tot ce-a fost de văzut și auzit a fost ieri. „— Și cum a trăit un om ca el aici?” Cum s-a văzut încă de-atunci cînd nimeni nu credea: și-a tăiat singur lemnele de foc, a aprins focul, mîncă la o cantină, avea un pat, o masă, două scaune și un cuier — închiriat, n-avea cărți, cărțile primite le dăruia bibliotecii din stațiune, scrisorile primite le rupea sau le restituia. „— Avea măcar gîndurile asupra-si?” Și gîndurile le dăruia, chiar celor ce n-aveau ce face cu ele: dar gîndurile nu-l părăseau nici noaptea, nici zi, îl luaseră de mult în stăpînire, îl făcuseră robul lor, îl tiranizau, îl chinuiau, nimeni în preajma lui n-a dobîndit tămăduire prin gînd. Acum e slobozit de ele, din ele, dar atîta rămas voi, toți cei ce veniți, într-o ele. Noica tace.

Ora 12, vorbește Logosul. Pentru brazi, pentru pietre, pentru oameni. Vîntul a stat. Noica e cu fața descoperită spre cer. Asistența cosmică nu-l tulbură, nu-l pasă că are atît de mulți martori la taînă. A dat sfiala la o parte, e singur cu Cuvîntul și e împlinit. Biruitor. Biruitor întru mărturisire, vindecat de îndolală, deasupra îndolărilor, în certitudine. Nu cumva întru certitudine?, el care a respins certitudinile, pe care le-a căutat fără alean și fără a le afla, care ar fi respins instanța lui în, chiar și în ultima instanță, pentru a fi în întru! Nu, îl vedem bine, este în certitudine, nu întru. Un corb, filifind stinger deasupra schitului, comentează din vîzduh cuvîntul paulinic cu un crah scurt, în timp ce brazi încercați de zăpadă lasă să cadă peste martori și mărturisitori miriade de stele. Ultima formulă, cea de iertare, s-a spus. Ce-ar urma să ne mai spunem întru Noica? Ce ne mai spune Noica?

Ora I (?) Noica ne vorbește cu glasul lui fără vîrstă, ispitindu-ne cu frînturi de gînd din prima și ultima vîrstă a cugetării sale, care ne apar, auzindu-le, într-o prospectivă nouă și înnoitoare. Cugetătorul care le extrage din memoria noastră are harul de a nu le tulbura strălucirea galactică, slujindu-le printr-o discretă indicare, cea prin care astronomul inițiat indică stelele. Meteorologul de la Păltiniș, rămas lîngă trunchiul unui Brad, a scuturat spre fruntea lui Noica o ultimă creangă. Cel cu vremelnicia își ia adio de la cel cu veșnicia, lăsînd între noi și el Timpul.

Ora... Cad ultimii bulgări peste groapa lui Noica. Tăcem. Iată, mi-au spus, s-a pretrecut un lucru obiectiv. Noica a ieșit din subiectivitatea cea mare. Care nu-l neantul, este intrarea întru Flîntă.

Am coborît de la Păltiniș noaptea, lăsînd în urmă zăpezile și culmea carpatică în care trupul lui Noica se află zidit. De jos, de la Sibiu, muntele nu se mai vede.

Paul Anghel

Aniversarea Prea Sfințitului Vasile al Oradiei la 75 de ani TELEGRAMĂ

Urmînd învățătura dreptei noastre credințe și tradiția românească, deopărtașie frățească în acești duh, în numele membrilor Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și al meu personal, Vă adresăm cele mai calde felicitări cu prilejul aniversării zilei de naștere și al onomasticeii Prea Sfinției Voastre, împreună cu toți fiii duhovnicești din Eparhia Oradiei.

Mă bucură faptul că încrederea pusă în strădania rodnică în ani de păstorire a ținuturilor strămoșești din Țara Crișurilor a adunat roade scumpe

în tezaurul Ortodoxiei românești și al Patriei noastre dragi, încredere ce s-a arătat a fi atît de bogată.

La popasul aniversar Vă înconjurăm cu dragoste, prețuirea și cu toate doririle de sănătate și Vă dorim aceeași vigoare în slujirea Bisericii, poporului și a țării noastre, împreună cu tradiționalul: LA MULȚI ANI!

TEOCTIST

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

URCUȘ ÎN OMENIE

A împlini 75 de ani e, în primul rînd, o binecuvîntare de la Dumnezeu. A-l împlini sîndos, e o dublă binecuvîntare. A-l împlini în plină activitate, în mers, e o triplă binecuvîntare.

Am venit cu bucurie la această aniversare a P. S. Episcop Vasile ca să-l cinstim ca pe unul care beneficiază de această triplă binecuvîntare, să-l felicităm și să-i urăm încă mulți ani, cu sănătate, și în plină activitate.

Știu că de fapt împlinirea acelor 75 de ani a avut loc acum cîteva zile, chiar în ziua Nașterii Domnului. Iată de ce sărbătorirea P. S. Sale are privilegiul de a se face în contextul bucuriei marilor sărbători ale Crăciunului. Frumoasă și rară coincidență! Nu e de mirare că a ajuns episcop! Căci nimeni nu se naște la întimplare. Nașterile sînt hotărîte de Sus. Împlinirea gîndului lui Dumnezeu depinde însă și de noi. Cea dintîi care a înțeles tîlcul acestei nașteri — o știm dintr-o cuvîntare a P. S. Vasile de la alegerea ca episcop — a fost mama P. S. Sale care, în aceeași zi, l-a hărăzit misiunii de preot. Și preot s-a făcut. Căci și P. S. Sa a înțeles din vreme că e o chemare căreia trebuie să-i răspundă. Mama nu s-a gîndit la mai mult, deși era pe o înălțime — comuna de naștere se numea Deal, în jud. Alba — dar iată că Dumnezeu s-a gîndit la mai mult și, în 1970, l-a chemat pe protopopul Vasile Coman din Brașov la treapta arhieriei. Adică acum 17 ani.

Împliniți, așadar, 75 de ani, dintre care 17 de arhierie. Ca preot, profesor și protopop ați desfășurat cu prisosință acele fel de activități care v-a putut recomanda înaintea oricărui altuia, în acel moment, pentru trecerea în treapta arhieriei ca episcop eparhial. Ce alt omagiu, mai consistent, s-ar putea pronunța cu privire la acea perioadă a vieții și activității P. S. Voastre, decît acela pe care l-a pronunțat, la 13 decembrie 1970, Colegiul Electoral Bisericesc, la București, prin alegerea P. S. Voastre în scaunul vacant de episcop al Oradiei!

Cu prilejul instalării P. S. Voastre aici, la Oradea, Păr. Profesor D. Stăniloae care a știut întodeauna să găsească acele sinteze care să spună mult prin cuvinte puține, caracteriza urcușul preotului Vasile Coman de la preot de țară, la preot și profesor de oraș, și apoi la protopop, nu numai ca pe un urcuș exterior, profesional, ci, mai ales, ca pe un urcuș interior. Aș zice eu, ca pe un urcuș în calitate, ceea ce, de altfel, nici nu poate să nu fie un real urcuș interior. Părintele Stăniloae făcea însă și un pas mai departe. Caracteriza acest urcuș drept „un urcuș în omenie”. Într-adevăr, multe se pot înțelege printr-un urcuș interior. Cînd se face însă o asemenea precizare, „urcuș în omenie” înseamnă că s-a definit o chintesență de valori, prin cel mai profund cuvînt românesc, cînd e vorba să caracterizeze o persoană. Cuvîntul e atît de specific limbii române, sufletului românesc, încît e intraductibil. În alte limbi e tot una cu omenesc, ceea ce nu acoperă însă omenia în sensul nostru românesc.

Părintele Stăniloae, făcînd încă un pas mai departe, dădea, tot cu acel prilej, și o definiție a arhieriei în care abia intraseră, vînd desigur să vă sugereze ce vă așteaptă: „Arhieria înseamnă efortul spre omenia în gradul suprem, efortul spre purtarea maximă a greutăților celor dați în grijă, înseamnă răspunderea supremă față de ei”. Și tot P. C. Sa spunea mai departe: „Omenia nu mai suportă azi să fie stăpîniți; dar au o mare sete să fie iubiți”, pentru că, adăuga dînsul: „a fost o vreme cînd chipul episcopului a luat unele trăsături de stăpînitoresc”. Părintele Stăniloae identifica în felul acesta o răsucire, o întoarcere spre o nouă înțelegere a demnității arhieriei.

De fapt Părintele Stăniloae vă spunea lucruri care confirmau ceea ce, intrînd pe ușa arhieriei, preotul Vasile Coman presimțea, căci, după alegerea de la București declara, cînd dintr-un Sfinț Părinte, că episcopul trebuie să dea dovadă de: „umilnă în purtare, statornicie în credință, înțelepciune în cuvînte, dreptate în lucrări, milostivire în fapte, rînduială în obiceiuri, necunoscință să facă rău cuiva, și puțină să rabde răul făcut de alții, trăind în pace cu frații iubind pe Dumnezeu din toată inima, neîntînd la nimic mai mult decît la Hristos, pentru că și El n-a ținut la nimic mai mult decît la noi!”

N-am ales întîmplător aceste definiții date acum 17 ani arhieriei de către Păr. Stăniloae, cu prilejul înscăunării ca episcop la Oradea a P. S. Vasile, și nici fășăduințele pe care le-a făcut P. S. Sa cu prilejul alegerii. Am scotit că acestea ar putea fi cele mai exacte criterii după care ne-am putea orienta bilanțul celor 17 ani de arhierie, din cei 75 de ani de viață ai P. S. Sale. Căci la asemenea ocazii, vrei nu vrei, te trage aniversarea spre judecări de valoare, spre un bilanț din mers care, evident, nu poate fi decît parțial, dar e absolut necesar, atît pentru a se evalua munca și întreaga activitate din trecut a celui sărbătorit, fiindcă așa se cuvine, din înalte considerente.

P. S. Vasile trece examenul, în lumina acestor criterii, cu summa cum laudae, bătînd la usa anilor ce-l stau înainte, cu vigoare și tinerețe, aproape nevenosimile, aflîndu-se în totul unei bălăni parcă abia începute, pe toate cîmpurile deodată: pastoral-misionar, cultural-teologic, național-patriotic și administrativ-gospodăresc. Și vom vedea de îndată cu ce răspunsuri vine la acest examen sărbătoresc:

„Omenia la gradul suprem”, de care vorbea Păr. Stăniloae, e tocmai ceea ce a probat a-l caracteriza mai mult și mai înainte de orice. Ea s-a dovedit desigur în relația cu oamenii. Căci relația cu semenii este — chiar dacă uneori neobservată — semnul omului adevărat, semnul omului înțelept, semnul celui ce nu face nimic la întîmplare, semnul celui ce tubeste și înțelege pe altul, semnul acelei călduri a inimii de care toți avem nevoie din partea altora și care ne mărește încrederea în viață, în semenii și în Dumnezeu. Căldura inimii altuia o încălzește și o întărește pe a noastră.

Știm toți cît suflet a pus și pune, ca în prima zi, P. S. Vasile pe îndatorirea sa de căpetenie ca episcop: aceea pastoral-misionară. Nu știu dacă mai este vreun episcop în țară care să-și fi văzut personal, la fața locului, toți preoții și toți credincioșii, așa cum a făcut de mai multe ori P. S. Sa. În această privință ar trebui să ne fie exemplu tuturor, nouă celor care, prinși de alte griji, n-am reușit această performanță cu adevărat unică. Știm că ea a însemnat muncă și oboseală, sacrificiu permanent. Vizitele pastorale înseamnă slujbe, predici și cuvîntări care trebuie să pregătească dinainte, corvorbiri duhovnicești și apărare a dreptei credințe, acolo unde, nechemăți și nedoriți pescuitori în apele noastre, braconieri ai spiritului, caută să ne pescuiească credincioșii spre rătăcirile lor, strîcînd odată cu unitatea lor de simțire și de gîndire românească. Episcopul Oradiei a ostenit și osteneste cu neobosită dăruire întru apărarea Ortodoxiei strămoșești și a simțirii românești pe meleagurile Bihariei. Nu întîmplător a hirotonit

pentru păstrarea credincioșilor și apărarea dreptei credințe 498 de preoți, înnoind practic tot clerul eparhiei, și nu întîmplător a construit 37 de biserici noi, 154 de case parohiale, 4 oficii protopopești, și a reînnoit cu pictură, sau restaurat aproape toate celelalte biserici și case parohiale mai vechi.

În activitatea pastoral-misionară, P. S. Sa s-a ajutat și se ajută și de o intensă activitate cultural-teologică. Cinci titluri de cărți personale, șapte titluri de cărți scrise de alții la îndemnul și sub îndrumarea P. S. Sale, nenumărate articole în „Telegraful Român”, în „Mitropolia Ardealului” și în celelalte reviste din Patriarhia Română, din țară și străinătate, uneori modest semnate doar cu „Părintele Vasile”, fac din P. S. Sa un cărturar dedicat mai ales problemelor practice, misionare, de liturgică și pastorală, orientat spre slujirea lui Dumnezeu prin slujirea oamenilor, cum de altfel se și intitulază una din cărțile P. S. Sale cu care se înscrie în noua teologie a slujirii, ca teologie ortodoxă a vremurilor noastre.

Poate că tot aici ar trebui să adăugăm și intensele sale preocupări ecumenice. Reprezintă cu cînstă și competență Biserica Ortodoxă Română mai ales în dialogul nostru bilateral cu luteranii din R. F. G., dar și în dialogul cu luteranii în general, în comisia ortodoxă internațională de dialog cu această confesiune creștină. Poartă de grijă și Vicariatului Ortodox Român din Ungaria, și a conferințat adesea în R. F. G., Austria, S. U. A., Canada etc. Ne dă tuturor un prețios exemplu de colaborare ecumenică locală, în spiritul respectului reciproc și al dorinței de recuperare a unității creștine.

Muzeul bisericesc al Eparhiei, care adună atîtea dovezi de unitate și continuitate românească și ortodoxă aici, la hotarul de Vest al Țării, este tot opera P. S. Sale, și prin aceasta ne introducăm în altă latură importantă a preocupărilor sale constante, și anume aceea de a ține mereu aprinsă aici candela românismului, printr-o activitate național-patriotică dintre cele mai vii, atît în rîndurile preoților, cît și în rîndurile credincioșilor.

Bihorul a dat Transilvaniei în special, și Patriei în general, oameni de mare valoare în trecut. Oradea a fost locul multor hotărîri de răsucire pentru istoria Patriei. Aici s-a alcătuit, în formă finală, în 1918, de către Comitetul Național Român, Declarația pe care a citit-o în Parlamentul din Budapesta la 18 octombrie 1918, deci înainte de unire, Al. Vaida Voievod, și în care se arăta că „soarta românilor și-o vor hotărî ei înșiși”, ceea ce au și făcut la 1 dec. 1918 la Alba Iulia. Aici a fost mutată în 1880 revista lui Iosif Vulcan, Familia, care îl va lansa pe Eminescu și care îl va aduce și numele acasă. Aici a fost întemeiată în 1898 Banca „Bihoreana”, care a fost de mult folos românilor sub stăpînire străină din vremea aceea. De aici a pornit spre scaunul de mitropolit al Transilvaniei Miron Romanul. Aici Ioan Mețianu a fost vicar în 1874, înainte de a fi episcop de Oradea, și apoi mitropolit al Transilvaniei. Din Bihor era și Vasile Mangra, care merita să fie amintit pentru perioada mai bună și nesupusă contestărilor, precum a fost activitatea din ultima perioadă care își mai așteaptă încă anumite clarificări și care, sperăm, sînt pe cale să se limpezească. Bihorul l-a dat pe profesorul Alexandru Roman (1826—1897), membru al Academiei Române, ca și Mangra, pe Partenie Cosma (1837—1924), membru în Parlament, în sinoadele bisericești, activist de frunte al Asociațiunii și mai ales al Băncii Albina, din care a făcut cel mai puternic institut financiar al românilor din Transilvania, pe Emanuil Gojdu (1802—1870), marele filantrop și patriot, pe preotul Dr. Gheorghe Ciuhandu (n. 1879), pe Nicolae Zigre (n. 1882), pe Nicolae Jiga, pe Ioan Vancea, contemporanul lui Miron Romanul, și pe marele episcop Roman Ciorgariu (n. 1852), acela care a zis parafrazîndu-l pe Mihaela: „Și tu, Biharie, intru nimic nu ești mai mică între ținuturile Ardealului!” Zicem și noi ca dînsul!

Iată pe ce linie de mari înaintași bihoreni — și desigur am pomenit doar cîteva din ei — se situează sărbătoritul nostru de astăzi și, trebuie s-o spunem cu dreptate, că se înscrie cu cînstă și, cum am văzut, cu mari realizări în rîndul lor.

În 1970, cu prilejul înmînării Decretului de recunoaștere, P. S. Vasile declara: „Fără a ne cere să renunțăm la mistuirea evanghelică și sacramentală, vremea ne cheamă să îndrumăm pe credincioși la o activitate pozitivă, creatoare, la o trăire umanitară, spre un patriotism luminat și cu o conștiință cetățenească devotată binelui comun și cu proșperitățile Patriei!”

Nu cred că ar putea cineva să mă contrazică, dacă voi afirma că P. S. Sa a răspuns cu rară conștiințiozitate, cu zel și cu inițiativă deosebite, acestei chemări a vremii, pe care o sesiza atunci, în momentul intrării în arhierie.

Despre activitatea administrativ-gospodărescă a P. S. Vasile se vor spune desigur aici multe lucruri. Și dacă, fiind coplesit de alte aspecte ale activității sale, se vor spune cumva mai puține despre aceasta, ea va vorbi prin ea însăși. Se potrivește aici de minune cuvintele Mîntuitorului: „De vor tăcea acestia, pietrele vor vorbi”. Această activitate se vede oriunde ai întoarce capul. Fața centrului eparhial a fost schimbată, capela aceasta e o nouă, bisericele din eparhie au fost reînnoite, atelierul de luminări a fost ca și făcut din nou, și un frumos Cămin preofesc a fost zidit din temelie. Și cîte altele!

Toate, cele dintru început spuse, pînă la acestea din urmă, ne îndreptătesc să omagiem în sărbătoritul de aici, P. S. Episcop Vasile, un mare făptuitor, un părinte duhovnicesc un patriot luminat, un episcop „după rînduială”, un om care și-a umplut viața cu realizări care îl cinstesc pe el, și cinstesc Biserica noastră și Patria. Un asemenea om trebuia în această parte de Țară, și asemenea om l-a fost hărăzit acestei părți de țară, de către Providență. Să nu uităm că aici, în părțile Bihariei, ducele român Memorut a răspuns trimisilor regelui Arpad care veniseră să-i ceară pămînt: „Spuneți lui Arpad că de va veni ca prieten, îl vom cinsti ca pe un oaspe, dar că pămînt nu-i vom da nici de bună voie, nici sub amenințări, și că nu ne temem, oricît s-ar pretinde el a fi din neamul lui Atila!”

Pămînt și suflet românesc, și credință strămoșească, una sînt. Cel ce sînt aici, pe toate trebuie să le păstreze și să le apere cu dirzenia și limpezimea de gînd și faptă a lui Memorut. Tot românul din Biharia e un Memorut! Să fie un Memorut!

Să-mi îngăduiți ca în numele meu și al întregii obști a sf. Mitropolii Ardealului să vă aduc felicitări pentru toate împlinirile, nu numai a vîrstei, și cele mai bune urări de sănătate și de păstorire îndelungată, cu aceeași vigoare, cu același zel, cu aceeași dăruire în slujba Bisericii și a Patriei.

DR. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Arhiepiscop al Sibului și
Mitropolit al Ardealului

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

Din A G E N D A

Prea Fericitului Patriarh

TEOCTIST

● **Miercuri, 9 septembrie a.c.**, P.F. Patriarh Teoctist a primit pe Excelența Sa Dl. George Liardos, noul ambasador al Greciei la București, care a făcut P.F. Sale o vizită de curtoazie. A fost de față P.S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar patriarhal.

● **Luni, 2 noiembrie a.c.**, P.F. Patriarh Teoctist a primit pe P.S. Episcop Sava de Białystok, din Polonia, însoțit de un grup de preoți din eparhia Sa, care s-a oprit pentru scurt timp la București în drum spre țară, venind de la Ierusalim.

● **Miercuri, 4 noiembrie a.c.**, P.F. Patriarh Teoctist a primit pe Episcopul Anglican Edward Holland auxiliariul Episcopului de Gibraltar, venit în țară la parohia Anglicană din București. — P.F. Patriarh Teoctist a prezidat lucrările Sinodului Permanent care a rezolvat probleme curente ale Bisericii Ortodoxe Române.

— P.F. Patriarh Teoctist a prezidat Consfătuirea cu cadrele didactice de la cele două Institute Teologice Universitare ale Patriarhiei Române. La consfătuire au fost prezenți și membri ai Sf. Sinod.

● **Joi, 5 noiembrie a.c.**, P.F. Patriarh Teoctist însoțit de P.S. Episcop Gherasim al Rîmnîcului și Argeșului și de PP.SS. Episcopi-vicari Roman Ialomîțeanul și Calinic Argeșanul a vizitat Mănăstirea Căldărușani, județul Ilfov, cu care prilej a instalat pe noul ei stareț, Protosinghelul Lavrentie Giță, fost stareț pînă acum la Mănăstirea Sinaia.

● **Vineri, 6 noiembrie a.c.**, P.F. Patriarh Teoctist a primit delegația „Centrului Internațional pentru Pace între popoare”, din Assisi — Italia condusă de preotul franciscan, Francesco DeLazzari, rector de seminar, spre a prezenta mesajul de pace al comunității de Assisi.

— În după-amiaza aceleiași zile P.F. Patriarh Teoctist, însoțit de P.S. Episcop-vicar Nifon Ploieșteanul a luat parte la recepția oferită de Ambasada U.R.S.S. la București, cu prilejul celei de a 70-a Aniversări a Revoluției din Octombrie.

● **Duminică, 8 noiembrie a.c.**, Cu prilejul praznicului Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, P.F. Patriarh Teoctist a săvîrșit Sf. Liturghie arhierescă la Catedrala patriarhală din București.

● **Marți, 10 noiembrie a.c.**, P.F. Patriarh Teoctist a prezidat lucrările ședinței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, care a rezolvat lucrări curente.

● **Vineri, 13 noiembrie a.c.**, P.F. Patriarh Teoctist a primit pe P. Cuv. Arhim. Nifon Saikaly, reprezentantul Patriarhiei de Antiohia pe lângă Patriarhia Moscovei, care a adus un mesaj din partea P.F. Patriarh Ignatie IV al Antiohiei.

● **Luni, 16 noiembrie a.c.**, Împlinirea unui an de la alegerea P.F. Părinte Teoctist ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Cu acest prilej la Cabinetul patriarhal au venit ierarhi, vicari administrativi, consilieri patriarhali și mitropolitanii precum și alți salariați superiori ai Patriarhiei și Arhiepiscopiei Bucureștilor, care au prezentat P.F. Sale respectuoase urări de sănătate.

● **Miercuri, 18 noiembrie a.c.**, P.F. Patriarh Teoctist însoțit de PP.SS. Episcopi-vicari Nifon Ploieșteanul și Roman Ialomîțeanul a vizitat lucrările de la Șantierul Institutului Teologic și Centrului Ecumenic din București ca și lucrările de la șantierul Atelierelor Institutului Biblic, de la Popești-Leordeni, dînd îndrumările respective pentru urgentarea lor.

● **Joi, 19 noiembrie a.c.**, P.F. Patriarh Teoctist a luat parte la Conferința preoțească la Protoieria III-a Capitală, unde a rostit un cuvînt de îndrumare și povățuire părintească.

● **Sîmbătă, 21 noiembrie a.c.**, În fruntea unui ales sobor de preoți și diaconi P.F. Patriarh Teoctist a săvîrșit la Catedrala Patriarhală Sf. Liturghie arhierescă, cu prilejul praznicului Întrării Maicii Domnului în Biserică și a rostit cuvînt de învățătură.

● **Duminică, 22 noiembrie a.c.**, P.F. Patriarh Teoctist a prezidat lucrările ședinței anuale a Adunării Eparhiale al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

● **Marți, 24 noiembrie a.c.**, P.F. Patriarh Teoctist a luat parte la ședința festivă închinată împlinirii a 1200 de ani de la Sinodul VII Ecumenic, ședință care a avut loc la Institutul Teologic Universitar din București.

— În continuare, P.F. Patriarh Teoctist a prezidat consfătuirea cu cadrele didactice de la Institutul Teologic Universitar din București, dînd prețioase îndrumări pentru buna desfășurare a procesului instructiv-educativ al doctoranzilor și studenților acestui Institut.

● **Miercuri, 25 noiembrie a.c.**, P.F. Patriarh Teoctist a plecat la Arhiepiscopia Iașilor, pentru rezolvarea unor probleme curente ale acestui Centru Eparhial.

● **Duminică, 29 noiembrie a.c.**, Sub Președinția P.F. Patriarh Teoctist s-au desfășurat la Centrul eparhial de la Iași lucrările ședinței anuale al Arhiepiscopiei Iașilor.

Aniversarea Prea Sfințitului Vasile al Oradei

Luni, 28 decembrie 1987, a avut loc la reședința episcopală din Oradea o festivitate omagială, dedicată aniversării P.S. Episcop Vasile Coman la împlinirea vârstei de 75 de ani, festivitate onorată cu prezența înalt Prea Sfințitului Mitropolit al Ardealului și a Prea Sfințitului Vasile Tîrgovișteanul, Episcop-vicar patriarhal, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

A participat din partea Departamentului Cultelor, Dl. director Ion Negoiu.

Au mai luat parte: arhid. prof. dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, pr. prof. dr. Dumitru Abrudan, prorectorul acestui Institut, mons. dr. Stefan Dăzskál, ordinarul, din partea Bisericii romano-catolice din Oradea, pr. Petru Dorobanțu, consilier cultural la Arhiepiscopia Timișoarei, membrii Permanenței Consiliului Eparhial, protopopii din eparhie, preoți din Oradea, invitați și credincioși din localitate.

După săvîrșirea Sfinței Liturghii în paraclisul episcopă, la ora 10 s-a oficiat un Te-Deum de către un sobor de preoți și diaconi, avînd în frunte pe Prea Sfințitul Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal, care a deschis șirul cuvîntărilor omagiale, dînd citire mesajului de felicitare al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, (Cuprinsul mesajului se publică în prezentul număr).

A luat apoi cuvîntul I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului (cuvîntarea se publică în cuprinsul prezentului număr).

În continuare Domnul director Ion Negoiu a adus un cuvînt de felicitare și apreciere din partea Departamentului Cultelor, remarcînd că cea mai de seamă caracteristică a îndelungatei activități a Prea Sfințitului Episcop Vasile ca preot, profesor, protopop și arhieru a fost slujirea cu credință a Bisericii Ortodoxe Române și a Patriei noastre dragi, animat fiind în permanență de un fierbinte patriotism.

A luat apoi cuvîntul pr. Augustin Lucian, vicar administrativ, omagînd personalitatea înaltului sîrbătorit, în numele Centrului Eparhial al Episcopiei Oradei.

În numele Institutului Teologic Universitar Sibiu, al corpului profesional al acestui prestigios așezămînt de învățămînt teologic, ce se bucură de atenția și sprijinul continuu al P.S. Episcop Vasile, a vorbit arhid. prof. dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului.

Pr. Petru Dorobanțu, consilier cultural al Arhiepiscopiei Timișoarei a transmis mesajul personal de felicitare din partea înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului.

Au mai vorbit: pr. Marcel Andreescu, protopopul Zălăului, pr. dr. Gheorghe Lițu de la parohia Oradea-Olosig și prof. Traian Blajovici din Oradea, în numele mirenilor din Eparhie.

În încheiere, Prea Sfințitul Episcop Vasile a rostit un emoționant cuvînt de mulțumire, adresat tuturor participanților la această festivitate omagială.

„Vă rog să transferați cinstirea de azi, care o îndreptați spre mine asupra tuturor credincioșilor Bisericii noastre. Cinstirea pe care o dați astăzi în zi de lucru este cinsti-

rea lucrului pe care îl face Biserica în sinul poporului nostru. Noi simțim doar niște smerți semănători, dar cei ce ară, cei ce plivesc, cei ce ajută să rodească sint credincioșii noștri, poporul nostru. Tutorul se cuvine prețuirea. Pe el trebuie să-l iubim. De el am încercat să mă apropiu, să fiu cît mai mult în mijlocul lor, să mă rog cu ei, să le vestesc mesajul divin, să-i ascult și să-i ajut după putere. Toate vizitele pastorale pe care le-am făcut au avut ca scop: cunoașterea și apropierea de ei. Încă din primul an am vizitat peste 200 de parohii. Doream să cunosc credincioșii, să văd bisericile, să cunosc activitatea preoților, să le cunosc mai ales necazurile, ca să știu de unde să încep lucrul, ce trebuie îndreptat și ce probleme sînt. Era de lipsă să cunosc terenul și problemele pastorale de aici. La Brașov cunoaștem aceste probleme. Am fost foarte bucurat că am întîlnit înimi credincioase, calde, cu dragoste de Biserică și de neam și am fost înțeles repede de către credincioși și de cler despre datorile care le avem. Știam că trebuie să ne înscrim în ritmul nou de viață al poporului nostru, să mergem de la unul la altul, să stringem legăturile ca să facem tot ceea ce Dumnezeu și neamul așteaptă de la noi”.

Intregind caldă atmosfera în care s-a desfășurat frumoasa manifestare de dragoste și prețuire cu care a fost înconjurat înaltul ierarh, corul catedralei episcopale, Biserica cu Lună din Oradea, condus de p. Traian Codilă, a executat un frumos concert de colinde.

A urmat apoi o masă festivă oferită de Consiliul Eparhial, la care au continuat vorbirile. Au exprimat calde cuvinte în cinstea Prea Sfințitului Sale pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, pr. Nicolae Mara, consilier adm.-bis., prof. dr. Teodor Maghiar, decanul Institutului de Învățămînt Superior din Oradea, arhid. Teodor Savu, fost inspector eparhial, prof. Titus L. Roșu din Oradea, dr. Sabin Novac din Oradea și pr. Teodor Cios, protopopul Beiușului. Dînd glas simțimentelor firești de sinceră și adîncă prețuire pentru tot ceea ce Prea Sfinția Sa a făcut și face în ogorul Bisericii străbune și mai ales aici, în acest colț de țară, de recunoștință și flesc devotament, vorbitorii au adus un fierbinte omagiu personalității marcante a Prea Sfințitului Episcop Vasile, urîndu-i ani mulți, întru deplină sănătate și aceeași putere de muncă la cîrma Eparhiei Oradei, pentru a-i conduce și pe mai departe, cu aceeași rodnici, destinele.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie a toastat apoi în cinstea înaltei Conduceri de Stat, a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist precum și a ierarhului sîrbătorit și a felicitat din nou pe Prea Sfințitul Episcop Vasile pentru pragul celor trei sferturi de veac împlinite cu atîta vrednicie.

Vădit mișcat, Prea Sfinția Sa a mulțumit călduros tuturor celor de față pentru toate bucuriile sufletești ce i-au fost oferite cu atîta dragoste în această zi aniversară, socotindu-le drept îmbolduri ce le va pune în slujirea cu aceeași dăruire a Bisericii și neamului nostru românesc.

Pr. Dorel Octavian Rusu

Semnalăm... Semnalăm...

● Se spune de unii, se spune de alții, și bine că se spune, că sînt poeți mari. Cînd sînt! Printre aceștia în mod cert e mare Ștefan Augustin Doinaș, atît de mare că unii nu-i vîd capul, fiind prea sus. Nu-i vina lui, desigur! Acum și-a adunat versurile într-o carte, să se vadă de-odată: FOAMEA DE UNU (ed. Eminescu, 1987, 345 p., cu un Cuvînt înainte de Radu Călin Cristea). Titlul e uluitor! Și poeziile sînt prefațate, ca toate cărțile mari, de cuvintele primului poem: „La început a fost cuvîntul IUBIRE”.

Geneza dă mîna cu Prologul lui Ioan!

● Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos a editat nr. 3 al „Îndrumătorului bisericesc, misionar și patriotic” pe 1987, cuprînzînd prețioase îndrumări către preoți și credincioși (Arhiep. Dr. Antim Nica) și rubrici precum: Mărturie ale dreptei credințe, Îndrumări de la amvon, În slujba Patriei și a binelui obștesc, Pe urmele vieții spirituale, File de istorie și artă ș.a. Bogat și instructiv.

● Dan Zamfirescu prefațează în revista „Manuscriptum” (nr. 4, anul XVII, 1986, p. 23—38) studiul lui Paul Mihail intitulat „Un manuscris inedit al vieții lui Grigorie Țamblac” (p. 39—49). Neobositul și eruditul savant Paul Mihail are mereu ceva nou de scos la iveală. După seria de „Contribuții la bibliografia românească veche” (Anuarul Inst. Ist. Xenopol, Iași, 1986), de data aceasta tipărește o viață a lui Grigorie Țamblac de Andronic de la Mănăstirea Noul Neamț.

Nu cu Paul Mihail polemizează Dan Zamfirescu în „Grigorie Țamblac. Legenda lui în cultura română”, ci cu Andronic și cu toți cei care în trecut și azi l-au adus și îl aduc încă pe Țamblac în Moldova, ba îl fac și stareț la Neamțu și autor al „Muceniei lui Ioan cel Nou”, făcînd din aceasta „cea dintîi operă în proză a literaturii române” (p. 24). Cînd are argumentele în mînă, Dan Zamfirescu e necruțător și nu-i lipsesc niciodată cuvintele necruțării, împotriva celor cu „fixații cvasimonahale... cu alte titluri și alte pretenții” (p. 27). El dovedește — și așteptăm pe cineva care să-l contrazică tot atît de vehement, deci cu argumente mai tari — că Țamblac n-a călcat niciodată prin Moldova!

Așadar, autorul „primei opere în proză a literaturii române” e un român, un român cu numele Grigorie. De ce să fie imposibil? N-ar fi primul român cu acest nume!

● „Cîntări bisericești și populare” de Pr. Antofie Radu, a editat Episcopia Buzăului (1987, 366 p.).

Pe cît de modest, pe atît și de savant în muzică, pr. Antofie Radu ne dă una din acele cărți care nu pot fi scrise decît de cei cu har anume pentru așa ceva. Să adăugăm că în afară de muzică, traduce din latinește și grecește, din franceză, portugheză, italiană și germană iar după vîrsta de 80 de ani a învățat portugheza, ca să traducă un autor care îi stătea lîngă inimă. E poate unul dintre ultimii noștri poligloți, dublat de un muzician de rară sensibilitate, iubitor deopotrivă al muzicii bisericești și populare. Un Cantemir al vremurilor noastre!

● Pe frontul culturii, în plutonul eseistilor, cam subțire dacă e să fie ceea ce ar trebui să fie N. Steinhardt e în linia întîi. Prezent în presă, peste tot pe unde apare cite o revistă, de curînd s-a adunat și într-o nouă carte: „Escalae în timp și spațiu”, (Cartea Românească, 1987, 406 p.). Căldor pe calea veșniciei culturii, se oprește pe unde îi place și pe unde nu-i place și, pe ici trimite pe unii în uitare, pe alții îi scoate din uitare, iar pe cei aleși încearcă să-i treacă dincolo de timp și spațiu, agățîndu-i de sine, sau agățîndu-se el de ei.

Încă o carte bună!

● „Era-nțelept ca Grecii”, se intitulează poezia dedicată de poetul Vasile Nicolescu „savantului patriot Ioan G. Coman”, în „Luceafărul” (nr. 14, 1987, p. 5). Sînt primele cuvinte din primul vers care continuă cu: „era-nvîțat ca Platon”. Așa era!

● Ion Brad și Mircea Popa semnează, fiecare, în „România literară” (XX, nr. 41, 1987, p. 12—13), cite un articol dedicat cu prilejul a 100 de ani de la moarte, „Părintelui filozofiei române” cum l-a numit Sextil Pușcariu pe Timotei Cipariu. Mircea Popa îi zice: „Un Hașdeu al Transilvaniei”, iar Ion Brad se mîndrește că s-a născut în același sat cu dînsul, Pănade, pe Tirnava Mică. Cine nu s-ar mîndri?!

● „Fiecare om reprezintă un unicat al naturii”, este titlul unui eseu publicat de Arcadie Percec (România literară, XX, 19, 1987, p. 19) în care adună dovezi despre această unicitate, identificînd din cele multe șapte caracteristici irepetabile: fața, amprentele miinilor, ale buzelor, vocea, desenul vascular retinian, firul de păr, singlele.

Așadar, am trage concluzia că o tipologie absolută în care subiecții ar fi mai mult de unul, este și teoretic și practic imposibilă. De unde și factorul de imprevizibilitate în determinarea acțiunilor oamenilor pe bază de analogie. Căci autorul eseului s-a oprit în cele de mai sus doar la aspectele somatice, dar spune că și o investigație în cele psihice ar duce la aceeași concluzie a unicității fiecărui om. Fiecare om e o lume, precum spunea încă Democrit. Mai înainte de el o spusese și autorul cărții Genezei, că pe toate le-a făcut Dumnezeu „după felul lor”, iar pe om „după chipul și după asemănarea Sa”. Trebuie deci înțeles pe fiecare om. Și mai trebuie înțeles că: „chipul și asemănarea” privește înfințitatea lui Dumnezeu care, așa cum spunea Dionisie Areopagitul, nu poate fi prinsă exhaustiv într-o definiție. Căci orice caracteristică i-am prinde, ar mai rămîne încă o înfințitate neprinsă.

Fiecare om, prin unicitatea sa, e și el doar o caracteristică din cele înfinite care ar putea defini exhaustiv ce este omul. În această privință iată că se confirmă că e într-adevăr „după chipul și după asemănarea lui Dumnezeu”!

Știința tipologiei care încă nu există ca atare, dar există în secvențe ca psihologia, pedagogia, anatomia etc., nu trebuie însă să se descurajeze. Caracteristicile comune sînt tot atît de evidente și multe, așa încît se pot determina legi pe bază de caracteristici și comportamente inedite. Atît numai că trebuie să lase loc întotdeauna și comportamentului de unicat, adică unui anume coeficient de imprevizibilitate. Ceea ce de altfel, de voie de nevoie, se și face. Eforturile științelor merg și trebuie să meargă spre cît mai marea reducere a coeficientului de imprevizibilitate, deci spre cît mai adîncă pătrundere în spațiul variabilității infinite. În teologie aceasta ar echivala cu tot mai multa cunoaștere a lui Dumnezeu, prin cunoașterea omului, ca chip și asemănare a Sa.

Oamenii de știință pot să-i zică precum vor ei!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. Aurel Jivi, Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu; tehnoredactori: Arhid. Ezechiel Oancea, Pr. Teodor Damian; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.